

„klony“ po celém Středomoří a Černomoří, a v 5. století tak již řecky svět čítal přes tisíc obcí.

Kvůli ionským obcím v Malé Asii se Řekové počátkem 5. století dostali do konfliktu s expandující Perskou říší. Výsledkem byla řada *řecko-perských válek*, jež představovaly významný historický mezník. Řekové se při nich dokázali na své poměry v nebyvalé míře sjednotit a mnohem početnější Peršany nakonec roku 479 porazit. Tímto datem začíná doba *klasicíká*, v níž Řecko dosáhlo svého vrcholného kulturního rozkvětu. Řekové se po vítězství nad Peršany rozpadli do dvou táborů. V jednom byly převážně demokratické obce sjednocené pod vedením Athén v Dálském námořním spolku. Ten byl původně ustaven na ochranu proti Peršanům, Athéňané jej však posléze proměnili ve své impérium a k ostatním členům spolku se chovali stále pannačtěji. Tím vyvolávali nevoli ve druhém táboře, sdružujícím převážně oligarchické obce pod vedením Sparty. Konflikty mezi oběma stranami vedly k četným vojenským střetům a vyústily posléze v *peloponéskou válku* (431–404). Jejimi vítězi se nakonec stali Spartané, kteří tím na čas ovládli většinu Řecka. Ve své imperiální roli si ale nepočínali o nic dovedněji než Athéňané, záhy řádu svých někdejších spojenců obrátili proti sobě a roku 371 byli poraženi vojskem Thébánů. Ani Thébám se však nepodařilo zjednat trvalejší mír.

Řecký svět byl ve 4. století dlouhým válčením vyčerpán a ocitl se v politické krizi. Toho využil Filippos, schopný král dříve okrajové Makedonie, která tvořila nárazník mezi Řeckem a severním Balkánem. Filippos roku 338 porazil spojené thébsko-athénské vojsko v bitvě u Chairóneie, a stal se tak vládcem celého Řecka. Jelikož dobře chápal, že autonomie řeckých obcí dosáhla svých mezí a vedla by jen k dalšímu konfliktům, ponechal sice obcím z velké části jejich vnitřní legislativu, veškerou vnější politiku však převzal do svých rukou. Tím učinil navždy konec řecké samostatnosti. Po Filipově smrti v roce 336 převzal vládu jeho neméně schopný syn Alexandros, jemuž se podařilo dobyt celý Blízký a Střední východ až po Indii. Vytvořil tím nové kulturní prostředí *hellénismu*. V jeho průběhu řecká kultura expandovala po celém území dobytém Alexandrem a hrála podobnou roli jako západní kultura v období kolonizace či v dnešním globalizovaném světě. Řecko jako konkrétní území či Řekové jako národ se tím ale dostali do ústraní. Řada starých řeckých obcí (například často sdružených do větších federací) sice prosperovala i v hellénistické době, četné řecké kulturní počiny se však odehrávaly mimo hranice tradičního Řecka, například v egyptské Alexandrii. Tým trend pokračoval i poté, co bylo Řecko a zbytek Středomoří ve 2. stol. př. n. l. začleněno do Římské říše, v níž setrvalo až do konce antiky. Navzdory tomu však archaické a klasické období zůstalo až do konce antiky mocným vzorem, k němuž vzhlíželi obyvatelé celé východní Římské říše a hledali v něm zdroj své kulturní identity (viz výklad „Pozdně antický klasicismus“ na s. 321–3).

Lekce 4

První deklinace. Adjektiva 1. a 2. deklinace.

Osobní zájmena a zájmeno αὐτός, -ή, -ό^a

Substantiva první deklinace (α-kmenové)

- Jména α-kmenové deklinace jsou výhradně feminina nebo maskulina. Koncovky plurálu jsou u všech feminin i maskulin první deklinace vždy stejné.
- Femina** se ve skloňování singuláru dělí do čtyř typů:^a
 - Koncovky singuláru obsahují ve všech pádech ā.
 - Koncovky singuláru obsahují v nominativu/akuzativu ā, v genitivu/dativu ā.
 - Koncovky singuláru obsahují v nominativu/akuzativu ā, v genitivu/dativu η.^c
 - Koncovky singuláru obsahují ve všech pádech η.

	a) <i>bohyně</i>	b) <i>osud</i>	c) <i>mlíněni</i>	d) <i>vítězství</i>
sg. nom. gen. dat. ak. vok.	θε-ᾶ θε-ᾶς θε-ᾶ θε-ᾶν θε-ᾶ	μοῖρα-ᾶ μοῖρα-ᾶς μοῖρα-ᾶ μοῖρα-ᾶν μοῖρα-ᾶ	δόξα-ᾶ δόξα-ῆς δόξα-ᾶ δόξα-ᾶν δόξα-ᾶ	νίκη-η νίκη-ῆς νίκη-ῆ νίκη-ῆν νίκη-ῆ
Pl. nom. gen. dat. ak. vok.	θε-αῖ θε-ᾶν ^d θε-αῖς θε-ᾶς ^e θε-αῖ	μοῖρα-αι μοῖρα-ᾶν ^d μοῖρα-αις μοῖρα-ᾶς ^e μοῖρα-αι	δόξα-αι δόξα-ᾶν ^d δόξα-αις δόξα-ᾶς ^e δόξα-αι	νίκη-αι νίκη-ᾶν ^d νίκη-αις νίκη-ᾶς ^e νίκη-αι

^a K α-kmenové deklinaci viz NNV 129–43, k zájmenům NNV 213–15.

^b Pravidla pro rozlišení jednotlivých typů uvádí sm 217–19.

^c Kmenové ā v nominativu se v genitivu a dativu singuláru mění v η v případech, kdy před ā v nom. stojí souhláskva s výjimkou ρ.

^d Tvary genitivu plurálu α-kmenové deklinace zdánlivě neodpovídají pravidlům pro přízvuk popsaným v lekcí 2.7. Genitiv plurálu má totiž původně pravidelné přízvukovanou koncovku -ᾶων, která se v průběhu dalšího tvaroslovného vývoje stáhla na -ᾶν. Větimněna ei ža v první dolinnosti a v al. al. v. *Substantiva první deklinace* (1. a 2. deklinace).